

Immunitet parlamentarny w państwach Unii Europejskiej

Austria

Kwestie związane z szeroko rozumianą problematyką immunitetu regulowane są w art. 57 Konstytucji Republiki Austrii. Członkowie Rady Narodowej posiadają immunitet materialny, formalny oraz przywilej nietykalności. Nie mogą oni być pociągnięci do odpowiedzialności za głosowanie podczas wykonywania swojego mandatu, podobnie, z wyjątkiem odpowiedzialności dyscyplinarnej przed izbą, nie odpowiadają za ustne lub pisemne sformułowania związane z wykonywaniem mandatu.

Bardziej specyficzny jest kształt immunitetu formalnego. członkowie Rady Narodowej mogą być bowiem poddani oficjalnemu śledztwu za niedozwolony czyn karny bez zgody Rady Narodowej, tylko, gdy działanie to w sposób oczywisty nie jest związane z działalnością polityczną danego deputowanego. Jednakże kompetentne organy prowadzące śledztwo mają obowiązek domagać się od Rady Narodowej podjęcia decyzji stwierdzającej istnienie bądź nieistnienie powyższego związku, jeżeli zażąda tego sam deputowany lub też jedna trzecia członków komisji rozpatrującej tego typu sprawy. W razie stwierdzenia takiego związku wszystkie oficjalne czynności śledcze powinny być bezzwłocznie zaniechane bądź zawieszane. Procedura taka bez wątpienia wzmacnia ochronę parlamentarzysty.

Deputowani nie mogą też być aresztowani za dokonanie czynu niedozwolonego z zakresu prawa karnego bez zgody Rady Narodowej, z wyjątkiem przypadku zatrzymania na gorącym uczynku w miejscu popełnienia przestępstwa. Podobnie zgoda Rady wymagana jest także w przypadku przeszukania mieszkania deputowanego. W przypadku zatrzymania na gorącym uczynku kompetentny organ powinien bezzwłocznie zawiadomić Przewodniczącego Rady Narodowej o zatrzymaniu. Na żądanie Rady Narodowej, a w okresie pomiędzy sesjami, właściwej komisji stałej, areszt powinien zostać uchylony lub w ogóle czynności dochodzeniowe powinny zostać zaniechane

Nieustosunkowanie się Rady Narodowej do wniosku organu prowadzącego śledztwo w terminie ośmiu tygodni uznawane jest za równoznaczne z wyrażeniem zgody na podjęcie wnioskowanej czynności, przy czym czas pomiędzy sesjami nie jest zaliczany do powyższego terminu.

Członkowie Rady Związkowej posiadają immunitet tożsamy z immunitetem członka parlamentu krajowego, który ich delegował, aczkolwiek konstytucja w art. 96 stanowi, że immunitet członków parlamentów krajowych jest analogiczny, jak członków Rady Narodowej, co oznacza, że parlamentarzyści zasiadający w Radzie Związkowej posiadają immunitet tożsamy z członkami Rady Narodowej.

Belgia

Belgijskie rozwiązania ustrojowe dotyczące immunitetu posiadają pewne cechy specyficzne. Oczywiście nie dotyczy to immunitetu materialnego, którego kształt nie odbiega od unormowań większości państw europejskich. Jak stanowi art. 58 ust. 1 konstytucji żaden z członków którejkolwiek z izb nie może być ścigany ani pociągany do odpowiedzialności, ani poddany dochodzeniu za swe opinie i głosowanie w trakcie pełnienia mandatu. Także w tym przypadku ma on charakter trwały i obejmuje on opinie wyrażone zarówno w parlamencie, jak i poza nim.

Immunitet formalny i nietykalność dotyczą jednakże już tylko czasu trwania sesji. Zgodnie bowiem z art. 58 ust. 2 konstytucji żaden z członków którejkolwiek z izb nie może być ścigany ani aresztowany w czasie trwania sesji bez zgody właściwej izby, z wyjątkiem schwywania na gorącym uczynku. Również żadne ograniczenie wolności osobistej nie może być stosowane wobec członka którejkolwiek z izb podczas trwania sesji bez zgody właściwej izby. Poza sesją parlamentarzyści traktowani są na równie z innymi obywatelami. Wynika to głównie z celu jaki powinny spełniać powyższe instytucje. Ważne jest jednak wskazanie wprost, że nietykalność ma charakter szeroki i dotyczy wszelkich działań ograniczających wolność parlamentarzystów.

Istotnym wzmocnieniem pozycji deputowanych i senatorów jest jednak stworzenie możliwości wykonywania przez nich mandatu, pomimo prowadzonego postępowania karnego lub ich zatrzymania. Właściwa izba może bowiem zażądać zawieszenia zatrzymania lub ścigania swojego członka na okres całej sesji. Jest to jednak uprawnienie izby i to ona decyduje czy z niego skorzystać, czy też pozwolić na kontynuowanie działań organów ścigania również w czasie sesji parlamentu.

Cypr

Immunitet deputowanego w tym państwie został mocno ograniczony. Praktycznie parlamentarzysta cypryjski korzysta z immunitetu materialnego. Jak stanowi art. 83 konstytucji, nie może on być pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub cywilnej za swoje wystąpienia i głosowania z Izbie Reprezentantów. Konstytucja ani regulamin Izby nie przewidują natomiast ani immunitetu formalnego, ani nietykalności parlamentarzysty.

Czechy

Konstytucyjna konstrukcja immunitetu parlamentarnego w Czechach zapewnia parlamentarzystę szeroką ochronę. Immunitet materialny obejmuje bowiem nie tylko głosowania w izbie, ale również wypowiedzi parlamentarzysty poza izbą oraz w izbie i jej organach, choć za te ostatnie deputowany i senator mogą odpowiadać dyscyplinarnie przed izbą. Oznacza to więc, że wypowiedzi „zewnątrzne” są chronione w sposób zupełny. Interesujący jest fakt, że za wykroczenia parlamentarzysty również odpowiadają wyłącznie

dyscyplinarnie, co oznacza rozciągnięcie immunitetu materialnego również na tę kategorię czynów.

Nietykalność reguluje art. 27 ust. 5 konstytucji stanowiąc, że posła lub senatora można zatrzymać tylko wtedy, jeśli został schwytany podczas popełnienia czynu karalnego lub bezpośrednio potem. W takim przypadku właściwy organ jest obowiązany natychmiast poinformować o tym fakcie przewodniczącego tej izby, której zatrzymany jest członkiem. Jeśli w ciągu 24 godzin od zatrzymania przewodniczący izby nie udzieli zgody na przekazanie zatrzymanego sądowi, parlamentarzystę należy zwolnić, a izba podejmie na swoim najbliższym posiedzeniu ostateczną decyzję w sprawie dopuszczalności pociągnięcia go do odpowiedzialności.

Nietypowy kształt ma natomiast immunitet formalny, przysługujący posłom i senatorom. Zgodnie z art. 27 ust. 4 nie mogą oni być pociągnięci do odpowiedzialności karnej bez zgody izby, której są członkami. Chodzi w tym wypadku o wszelkie czyny zabronione przez prawo karne. Immunitet ten może jednak przekształcić się w immunitet trwały, gdyż jeśli izba nie wyrazi zgody na pociągnięcie jej członka do odpowiedzialności karnej, to prowadzenie postępowania w tej sprawie zostaje na zawsze zamknięte.

Wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub zatrzymanie podejmowany jest przez odpowiednią izbę bezwzględną większością głosów na swoim najbliższym posiedzeniu liczonym od dnia złożenia wniosku przez odpowiedni organ. Wniosek ten musi zawierać określenie zarzucanego czynu oraz ewentualną kwalifikację karną. Organ wnioskujący powiadamiany jest o decyzji izby w ciągu pięciu dni od jej podjęcia.

Uzupełnieniem immunitetu jest również prawo posłów i senatorów do odmowy zeznań w sprawach, o których deputowany powziął wiadomość w związku z wykonywaniem mandatu parlamentarnego. Prawo to przysługuje również po wygaśnięciu mandatu, co w istotny sposób ogranicza możliwości działania organów ścigania.

Dania

Immunitet parlamentarzysty duńskiego ustanowiony został w § 57 konstytucji. Regulacja ta wymaga pewnej refleksji. Oczywiście występują tu wszystkie trzy instytucje składające się na klasyczny immunitet, z tym, że można mówić o pewnej specyfice duńskich regulacji. Po pierwsze, immunitet materialny oznacza, że deputowany nie może za wystąpienie w Folketingu ponosić odpowiedzialności inaczej niż przed samym Folketingiem. Oznacza to więc, że immunitet materialny chroni parlamentarzystę jedynie za wypowiedzi w samym parlamencie, nie obejmując działań wykonywanych poza nim, w tym wystąpień np. na spotkaniach z wyborcami. Po drugie, istnieje niezwykle oryginalne rozwiązanie, które pozwala na pociągnięcie parlamentarzysty za wystąpienia w parlamencie. Może bowiem on być pociągnięty do odpowiedzialności prawnej, o ile zgodę taką wyrazi Folketing. Oznacza to, że immunitet materialny ma charakter wzruszalny.

Immunitet formalny i nietykalność zostały uregulowane łącznie. Jak stanowi § 57 zdanie pierwsze „żaden deputowany do Folketingu nie może być oskarżony ani też w jakikolwiek sposób uwięziony bez zgody Folketingu”. Wyjątkiem, kiedy zgoda taka nie jest

wymagana, jest oczywiście sytuacja, podobnie jak w innych państwach, ujęcia parlamentarzysty na gorącym uczynku przestępstwa.

Estonia

Konstytucja estońska nadała instytucji immunitety specyficzny kształt, głównie z uwagi na jego ujęcie w systematyce tego aktu. Powiązała bowiem immunitet materialny z konstrukcją mandatu wolnego, uznając go właśnie za konsekwencję przyjęcia takiego modelu mandatu parlamentarzysty. Stanowi o tym § 62 konstytucji, który mówi, iż członek Riigikogu nie jest związany instrukcjami i nie ponosi prawnej odpowiedzialności za głosowanie i wypowiedzi polityczne w Riigikogu lub jego organach. Oznacza to jednak stosunkowo wąski zakres tego immunitetu, ponieważ po pierwsze, obejmuje on wyłącznie działania w parlamencie, a po drugie, dotyczy tylko wypowiedzi politycznych, choć z drugiej strony można uznać, że każde wystąpienie parlamentarne ma właśnie taki charakter.

Znacznie bardziej lakoniczna regulacja dotyczy immunitetu formalnego. Konstytucja w § 76 stwierdza, że „członkowi Riigikogu przysługuje immunitet. Można go pociągnąć do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kanclerza Sprawiedliwości (odpowiednika prokuratora generalnego), po uzyskaniu zgody większości członków Riigikogu”. Wniosek, nim trafi pod głosowanie rozpatrywany jest przez Komisję Konstytucyjną, która przedstawia swoje stanowisko w tej sprawie, zaś przed głosowaniem odbywa się normalna debata parlamentarna. Regulamin Riigikogu precyzuje dodatkowo w § 151 ust. 4, że w głosowaniu dotyczącym wyrażenia zgodny na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej nie bierze udziału członek parlamentu, którego sprawa dotyczy.

Wydaje się, choć nie zostało to wprost ustanowione, że słowo „immunitet” powinno również obejmować pojęcie nietykalności. W przeciwnym wypadku unormowanie to byłoby niepełne i rodziło możliwości ograniczania praw parlamentarzystów. Tak więc pociągnięcie do odpowiedzialności może być traktowane także jako aresztowanie, gdyż i działania dotyczące ograniczenia wolności deputowanego wiążą się z szeroko rozumianą odpowiedzialnością karną.

Finlandia

Immunitet parlamentarzysty ma bardzo specyficzny kształt. Praktycznie nie istnieje klasyczny immunitet formalny, oznaczający zakaz pociągania członka parlamentu do odpowiedzialności karnej bez zgody samego parlamentu lub innego jego organu. Podobnie trudno mówić o modelowym kształcie immunitetu materialnego, wywołującym skutki na gruncie prawa materialnego. Można jednak uznać, że immunitet deputowanego jest immunitetem formalnym, obejmującym jednak czyny z reguły chronione immunitetem materialnym. Zgodnie bowiem z § 30 ust. 2 deputowany nie może zostać oskarżony lub pozbawiony wolności za opinie wyrażane w parlamencie ani w związku ze stanowiskiem, jakie zajął w trakcie rozpatrywania spraw, chyba że parlament wyrazi na to zgodę uchwałą podjętą większością przynajmniej 5/6 oddanych głosów. Mimo wszystko ochrona tego typu

wydaje się wszakże stosunkowo znaczna, głównie z uwagi na tak wysoko ustaloną większość potrzebną do wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności.

Przewidziana została również instytucja nietykalności parlamentarzysty, choć, podobnie jak immunitet, o mocno ograniczonym charakterze. Deputowany nie może być bowiem aresztowany lub zatrzymany bez uprzedniej zgody parlamentu. Wyjątkiem są sytuacje, w których parlamentarzysta z uzasadnionych powodów jest podejrzewany o popełnienie przestępstwa, które jest zagrożone karą pozbawienia wolności nie mniejszą niż sześć miesięcy. Nie zwalnia to oczywiście organów ścigania z obowiązku niezwłocznego powiadomienia przewodniczącego parlamentu o zatrzymaniu deputowanego.

Francja

Francuski kształt immunitetu parlamentarnego nie odbiega od klasycznych wzorców, i to pomimo ewidentnie antyparlamentarnej genezy konstytucji. Immunitet materialny, zgodnie z postanowieniem art. 26 konstytucji, obejmuje głosowanie i wyrażanie opinii w zakresie wykonywania swoich funkcji. Za takie działania członek parlamentu nie może być ścigany, poszukiwany, zatrzymany, aresztowany lub sądzony. Oznacza to więc, że immunitet ten traktowany jest bardzo szeroko, tym bardziej, że chodzi o wykonywanie funkcji nie tylko na forum odpowiedniej izby, ale również poza izbą. Ma on oczywiście charakter trwały.

Nieco węższe ramy przewidziane zostały dla instytucji nietykalności. Członek parlamentu, w sprawach o zbrodnie lub występki nie może podlegać aresztowaniu lub jakimkolwiek innym środkom pozbawienia lub ograniczenia wolności bez zgody prezydium izby, w skład której wchodzi. Z wnioskiem w takiej sprawie występuje minister sprawiedliwości. Istotne jest zawężenie nietykalności wyłącznie do przestępstw *sensu stricto*, a tym samym wyłączenie jej w odniesieniu do wykroczeń. Zgoda taka nie jest wymagana w wypadku schwywania na gorącym uczynku zbrodni lub występku albo skazania prawomocnym wyrokiem.

Inaczej sytuacja wygląda w czasie trwania sesji parlamentarnej, gdyż wtedy izba parlamentu może zażądać zawieszenia uwięzienia lub innych środków pozbawienia lub ograniczenia wolności zastosowanych w stosunku do parlamentarzysty. Co więcej, w czasie trwania sesji senatorowi i deputowanemu przysługuje też specyficzny immunitet formalny. Specyficzny, gdyż zależny od woli izby. Parlament może bowiem zażądać zawieszenia ścigania członka parlamentu na czas trwania sesji. Ważne jest też to, że jeśli jest to niezbędne z mocy prawa zwoluje się posiedzenie dodatkowe tylko w celu rozpatrzenia powyższej sprawy.

Grecja

Greccy deputowani chronieni są przez stosunkowo szeroki immunitet parlamentarny. Jak stanowi art. 61 konstytucji nie mogą oni być ścigani sędawnie ani w jakiegokolwiek sposób przesłuchiwać z powodu wyrażonej opinii lub stanowiska, zajętego w głosowaniu podczas

pełnienie funkcji parlamentarnej. Wyjątkiem jest sytuacja, w której deputowany dopuścił się poważnego oszczerstwa. W takiej sytuacji może on być ścigany sędownie, po wyrażeniu zgody przez parlament. Jeśli Izba Deputowanych nie wypowie się w tej sprawie w ciągu czterdziestu dni od dnia doręczenia wniosku przewodniczącemu parlamentu, oznacza to odrzucenie wniosku. Wniosek, co do którego nie została wyrażona zgoda na ściganie deputowanego nie może być ponowiony. Istotne jest też, że do orzekania w sprawie powyższej wyłącznie właściwy jest sąd apelacyjny.

Immunitet formalny i nietykalność reguluje art. 62 konstytucji, zgodnie z którym podczas trwania kadencji żaden deputowany nie może być ścigany sędownie, aresztowany, uwięziony lub w jakikolwiek inny sposób pozbawiony wolności osobistej bez uprzedniej zgody parlamentu. Dodatkową gwarancją, jest przepis, stanowiący, że żaden członek Izby Deputowanych, która uległa rozwiązaniu nie może być ścigany sędownie za przestępstwo polityczne w okresie między rozwiązaniem parlamentu, a ogłoszeniem składu parlamentu pochodzącego z nowych wyborów.

Na równie z odrzuceniem wyrażenie zgody traktowana jest tutaj sytuacja, w której parlament nie wypowie się w sprawie wniosku w ciągu trzech miesięcy od daty przekazania przez prokuratora wniosku o ściganie na ręce przewodniczącego parlamentu, przy czym termin ten wydłuża się o okres przerwy pomiędzy sesjami. Wyjątkowo zgoda nie jest wymagana w wypadku, gdy parlamentarzysta zostaje zatrzymany na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa.

Podobnie jak w Republice Czeskiej uzupełnieniem instytucji immunitetu jest brak zobowiązania deputowanych do poświadczania informacji, które otrzymują lub przekazują w zwitku z wykonywaniem swoich funkcji, w tym również nie musi wskazywać osób, które powierzyły mu powyższe informacje lub którym on je przekazał.

Hiszpania

Regulacje hiszpańskie przewidują występowanie wszystkich instytucji ustrojowych składających się na pojęcie immunitetu sensu largo. Przepis art. 71 konstytucji stanowi, że deputowani i senatorowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności z powodu opinii wyrażonych w związku z wykonywaniem swych funkcji, przy czym oczywiście dotyczy to również okresu po wygaśnięciu mandatu. Wykonywanie funkcji nie zostało oczywiście zawężone do pracy w izbie, ale dotyczy to wszelkich działań związanych funkcjonalnie z wykonywaniem mandatu.

Parlamentarzystom hiszpańskim przysługuje również immunitet formalny i nietykalność. Stanowi o tym art. 71 ust. 2 konstytucji, który stwierdza, że w czasie piastowania mandatu deputowani i senatorowie cieszą się także nietykalnością i mogą być zatrzymani jedynie w razie ujęcia ich na gorącym uczynku. Nie mogą być obwinieni ani sądzeni bez uprzedniego upoważnienia właściwej izby. Co więcej sądem wyłącznie właściwym dla spraw przeciwko deputowanym i senatorom jest Izba Karna Trybunału Najwyższego. W sytuacji aresztowania parlamentarzysty, ujętego na gorącym uczynku, organy postępowania mają obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia przewodniczącego właściwej izby, który

powinien niezwłocznie podjąć działania mające na celu ochronę praw i przywilejów Izby i jej członków. Oznacza to, że przysługuje mu prawo żądania uwolnienia zatrzymanego parlamentarzysty.

Regulaminy Izb przewidziały też procedurę wyrażenia zgody na pociągnięcie parlamentarzysty do odpowiedzialności karnej bądź jego aresztowania. Wniosek taki, sporządzony zgodnie z wymogami procedury karnej, trafia do przewodniczącego izby, który po zasięgnięciu opinii prezydium przesyła go w ciągu pięciu dni do komisji ds. statusu deputowanych. Komisja ma 30 dni na jego rozpatrzenie, przy czym prowadzi ona również postępowanie dowodowe, zarówno badając dowody pisemne, jak i ustne, przedstawione bezpośrednio przed komisją. Wnioski komisji przedstawiane są na najbliższym zwyczajnym posiedzeniu plenarnym, następującym po zakończeniu jej prac. Ostateczna decyzja w sprawie aprobaty bądź odrzucenia wniosku zapada bezwzględną większością głosów, przy czym jeśli w ciągu 60 dni sesji, licząc od przedstawienia wniosku, stosowna uchwała nie zostanie podjęta oznacza to brak zgody na ściganie lub zatrzymanie parlamentarzysty. Interesujące jest, że w przypadku Senatu, senator może zostać pozbawiony wynagrodzenia na czas rozpatrywania jego sprawy.

Holandia

Kraj ten przyjął specyficzną, wąską konstrukcję immunitetu parlamentarnego, która zakłada wyłącznie istnienie immunitetu materialnego. Już od ponad stu lat nie funkcjonuje tam immunitet formalny i nietykalność. Zarówno jeśli chodzi o zatrzymanie deputowanych, jak i prowadzenie postępowania przeciwko nim, ich pozycja jest równa pozycji każdego obywatela holenderskiego. Wspomniany immunitet formalny również został istotnie ograniczony. Członkowie Stanów Generalnych nie podlegają odpowiedzialności sądowej za wypowiedzi na posiedzeniu Stanów Generalnych lub ich komisji ani za złożone tam pisemne przedłożenia. Immunitet nie chroni więc parlamentarzystów za inne ich działania związane z wykonywaniem mandatu, w szczególności za działania podejmowane poza parlamentem.

Specyfikę immunitetu holenderskiego umacnia także fakt, iż immunitet materialny, na równi z deputowanymi, przysługuje również ministrom sekretarzom stanu i innym osobom uczestniczącym w obradach parlamentu. Osoby te również podlegają odpowiedzialności sądowej za wypowiedzi na posiedzeniu Stanów Generalnych lub ich komisji ani za złożone tam pisemne przedłożenia.

Irlandia

Irlandia przyjęła bardzo ograniczony zakres immunitetu parlamentarzysty, zawężając go jedynie do immunitetu materialnego. Nie zostały bowiem przewidziane prawie żadne formy immunitetu formalnego i nietykalności. Tak więc parlamentarzysta chroniony jest immunitetem wyłącznie za swoje działania na forum parlamentu (art. 15 konstytucji). Chodzi tu zarówno o wypowiedzi, jak i działania parlamentarzystów w swoich izbach. Immunitet został również rozciągnięty na działania parlamentarzystów na forum komisji, w tym też

obejmuje on treści zawarte w dokumentach komisji. Interesujące jest też, że w komisjach ochrona immunitetem nie dotyczy wyłącznie parlamentarzystów, ale także inne osoby zabierające głos podczas ich prac, np. ekspertów czy świadków.

Jedyną formą wolności od aresztowania jest zakaz zatrzymania parlamentarzysty na terenie parlamentu, jak i w drodze do niego i w drodze z niego. Podobnie w tym czasie nie może być doprowadzony do sądu. Wylączone spod zakresu tego przywileju są jednak sytuacje, w których dopuścił się on ciężkiego przestępstwa, takiego jak zdrada, zbrodnia czy naruszenie porządku publicznego.

Litwa

Immunitet parlamentarzysty litewskiego może być uznany za stosunkowo szeroki. Konstytucja ustanawia wszystkie trzy jego elementy. Po pierwsze, indemnitet, stanowiąc w art. 62 ust. 3, że członek Sejmu nie może być prześladowany z powodu stanowiska zajętego w czasie głosowania bądź za wygłoszone w Sejmie przemówienie. Regulamin precyzuje, iż dotyczy to również stanowiska zajmowanego na forum komisji czy frakcji parlamentarnej. Wylączone spod tego immunitetu są jednak czyny związane z obrazą innej osoby lub za zniesławienie. Za tego typu działania poseł odpowiada bowiem na zasadach ogólnych, na równi z innymi obywatelami.

Oprócz tego członek Sejmu jest nietykalny, co rozwija art. 62 ust. 2 konstytucji stanowiąc, że „członek Sejmu nie może być bez zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej, aresztowany ani w żaden inny sposób nie może być ograniczona jego wolność”. Tak więc wskazanie na nietykalność parlamentarzysty wraz z szeroko rozumianym zakazem ograniczania jego wolności może być uznane za przejaw daleko idącego uprzywilejowania parlamentarzystów. Zgodnie jednak z postanowieniami regulaminu Sejmu zakaz aresztowania nie dotyczy jednak ujęcia posła na gorącym uczynku. Interesujący jest również fakt, że poseł, nawet pomimo wyrażenia przez Sejm zgody na jego aresztowanie, nie może być w żadnym wypadku zatrzymany, póki przebywa na terenie parlamentu. Można więc uznać to za swoiste prawo azylu.

Regulamin Sejmu szczegółowo normuje również w art. 23 procedurę wyrażenia zgody na ograniczenie wolności posła lub też na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. Postępowanie takie zaczyna się od złożenia wniosku przez Prokuratora Generalnego. Istotne jest jednak to, że to parlament, po wplynięciu takiego wniosku, decyduje o tym, czy powołać specjalną komisję śledczą dla rozpatrzenia takiego wniosku, czy też rozpocząć postępowanie w trybie analogicznym do *impeachmentu*. W tym pierwszym przypadku komisja przygotowuje projekt rezolucji w rozpatrywanej sprawie, który trafia na posiedzenie plenarne. w debacie może wystąpić po dwóch członków Sejmu popierających projekt rezolucji i nie zgadzającym się z nim. Następnie w głosowania podjęta zostaje ostateczna decyzja w sprawie wyrażenia zgody na prowadzenie postępowania karnego. W przypadku przyjęcia procedury *impeachmentu* parlament może również pozbawić posła mandatu większością 3/5 głosów ogółu członków Sejmu (art. 74 konstytucji).

Luksemburg

Członka luksemburskiej Izby Deputowanych chroni immunitet materialny o charakterze niewzruszalnym. Zgodnie z postanowieniami art. 68 konstytucji żaden deputowany nie może być oskarżony ani nie może być przeciwko niemu prowadzone dochodzenie z tytułu wyrażanych przez niego opinii, jak i głosowań związanych z wykonywaniem jego funkcji. Dotyczy on zarówno odpowiedzialności cywilnej, jak i oczywiście karnej.

Interesująca jest za to konstrukcja immunitetu formalnego i nietykalności parlamentarnej. Po pierwsze, podobnie jak w Belgii, immunitet ten dotyczy wyłącznie czasu trwania sesji parlamentu. Poza jej czasem odpowiada on na równi z innymi obywatelami, z tym że Izba Deputowanych może zażądać, aby aresztowanie bądź prowadzenie postępowania zostało zawieszona na czas sesji. Po drugie natomiast, oprócz wyłączenia możliwości prowadzenia postępowania, aresztowania czy stosowania innych środków ograniczenia wolności wynikających z prawa karnego, wprowadzono też zakaz pozbawienia wolności parlamentarzysty z tytułu niesplacenia zobowiązań finansowych. Immunitet ten ma jednakże charakter wzruszalny, gdyż izba może bezwzględną większością głosów zezwolić na prowadzenie postępowania bądź aresztowanie deputowanego. Wyjątkiem jest ujęcie parlamentarzysty na gorącym uczynku w przypadku poważnego przestępstwa – w takiej bowiem sytuacji może on zostać aresztowany.

Łotwa

Podobnie jak na Litwie, łotewskie regulacje immunitetu parlamentarnego są niezwykle szczegółowe. Szeroki zakres posiada immunitet materialny, ustanowiony w art. 28 konstytucji. Zgodnie z nim, „członka Sejmu nie można pociągnąć do odpowiedzialności sądowej, administracyjnej, ani dyscyplinarnej za głosowanie lub za poglądy wyrażone podczas pełnienia funkcji”. Konstytucja nie ogranicza tutaj zakresu immunitetu wyłącznie do poglądów wyrażanych w parlamencie, ale również poza nim. Ograniczenie indemnitetu następuje jednak, gdy rozpowszechnia on informacje zniesławiające, wiedząc o ich fałszywości lub zniesławiające informacje o życiu prywatnym lub rodzinnym. W takiej sytuacji nie ma żadnych przeszkód do pociągnięcia go do odpowiedzialności.

Również szeroko ujęty został immunitet formalny. Wobec posła nie można wszcząć bez zgody Sejmu nie tylko postępowania karnego, ale również nałożyć na niego kary administracyjnej. W przypadku zgody na prowadzenie postępowania karnego przeciwko członkowi izby, zgodnie z art. 17 ust. 2 regulaminu Sejmu, poseł ten nie uczestniczy w posiedzeniach Sejmu, pracach komisji i innych organów parlamentarnych aż do czasu prawomocnego zakończenia postępowania (wyroku sądu lub umorzenia).

Wreszcie art. 29 konstytucji reguluje kwestie nietykalności parlamentarnej. I tak „członka Sejmu nie można aresztować, przeprowadzić u niego rewizji ani też w inny sposób ograniczyć jego wolności osobistej bez zgody Sejmu. Wyklucza to praktycznie możliwość podjęcia jakichkolwiek działań, które mogą naruszyć jego integralność osobistą

lub majątkową. Przewidziany został jednakże jeden zasadniczy wyjątek. Poseł może być bowiem aresztowany w razie schwywania go na gorącym uczynku przestępstwa. O takim aresztowaniu należy jednak w ciągu 24 godzin poinformować Prezydium Sejmu, które na najbliższym posiedzeniu Sejmu przedstawia do rozpatrzenia sprawę zatrzymania członka parlamentu w areszcie lub jego zwolnienia. W okresie pomiędzy sesjami Sejmu o dalszym pozostawieniu posła w areszcie decyduje samodzielnie Prezydium Sejmu. Podobnie jak w przypadku immunitetu formalnego aresztowany poseł nie ma prawa do uczestniczenia w pracach parlamentu.

Godzi się też wspomnieć, że poseł ma prawo do odmowy złożenia zeznań o osobach, które jemu jako przedstawicielowi narodu powierzyły jakiekolwiek fakty lub informacje, o osobach, którym pełniąc funkcje przedstawiciela narodu powierzył jakiekolwiek fakty lub informacje oraz o samych faktach i informacjach.

Malta

Maltańska regulacja immunitetu parlamentarnego musi być uznana za zupełnie nietypową. Wynika to z faktu, iż konstytucja tego państwa nie reguluje w ogóle tej instytucji. Co więcej, również regulamin parlamentu maltańskiego – Izby Reprezentantów praktycznie nie ustanawia immunitetu, stanowiąc jedynie w art. 161, że członek izby posiada prawa, immunitety i kompetencje przyznane w ordonansie Izby Reprezentantów. I właśnie rządowy ordonans ten reguluje kwestie immunitetu parlamentarzystów.

Powyższy ordonans ustanawia w art. 2 immunitet materialny członka Izby Reprezentantów. Zgodnie z nim przeciwko żadnemu członkowi parlamentu nie może być prowadzone postępowanie cywilne lub karne w związku z jego wypowiedziami ustnymi i pisemnymi na forum Izby lub jej komisji, jak też w związku z wniesionymi przez niego petycjami, rezolucjami, wnioskami czy innymi dokumentami.

Również przysługuje deputowanym szcątkowy immunitet formalny i ograniczona nietykalność. W czasie trwania sesji parlamentarzysta korzysta bowiem z wolności od więzienia za długi z wyjątkiem szalbierstwa i innych przestępstw w rozumieniu kodeksu karnego. Przywilej ten nie może zostać derogowany przez żaden inny akt normatywny

Niemcy

Niemieckie regulacje dotyczące immunitetu parlamentarnego nawiązują do modelowych rozwiązań europejskich. Świadczy o tym treść art. 46 ust. 1 ustawy zasadniczej stanowiąca, że deputowany nie może być w nigdy pociągnięty do odpowiedzialności sądowej, dyscyplinarnej lub innej poza Bundestagiem za sposób głosowania lub z powodu wypowiedzi w Bundestagu lub w którejś z jego komisji. Jak podkreśla się w doktrynie niemieckiej indemnitet obejmuje również wystąpienia na forum frakcji parlamentarnej. Z drugiej strony wyłączone jest jednak objęcie jego zakresem działalności deputowanego poza parlamentem, w tym również na spotkaniach z wyborcami (zob. H. H. Klein, *Status deputowanego* [w:] *Parlament Republiki Federalnej Niemiec*, pod red. J. Isensee, P. Kirchhof, Warszawa 1995,

s. 94). Również nie podlegają ochronie immunitetowej działania mające charakter zniesławiający.

Ochronę deputowanego wzmacniają też: immunitet formalny i nietykalność. Za popełnienie czynu zabronionego karą deputowany może być bowiem pociągnięty do odpowiedzialności lub aresztowany tylko za zgodą Bundestagu. Wyjątkiem są tu sytuacje, w których członek izby zostanie ujęty na gorącym uczynku lub następnego dnia. Również zgoda Bundestagu konieczna jest w każdym przypadku ograniczenia wolności osobistej deputowanego lub dla wszczęcia postępowania przeciwko niemu z tytułu nadużywania praw w celu walki z demokratycznym ustrojem państwa.

Możliwość wyrażenia zgody na prowadzenie postępowania przeciwko deputowanemu bądź ograniczenie jego wolności wymaga, jak już wspomniano, zgody Bundestagu. Działa on w tym wypadku na podstawie regulaminu izby. Wniosek w tej sprawie trafia do przewodniczącego Bundestagu, który przekazuje go do komisji ds. weryfikacji wyborów, immunitetu i regulaminu. Komisja przygotowuje opinię w danej sprawie i przedstawia ją na posiedzeniu plenarnym izby, która to podejmuje ostateczną decyzję w tej sprawie.

Bundestag ma też możliwość żądania zawieszenia postępowania karnego, postępowania o nadużywanie praw i wolności obywatelskich, aresztu lub wszelkich innych ograniczeń wolności deputowanego. Odnosi się to w szczególności do postępowań rozpoczętych, a nie zakończonych przed objęciem mandatu.

Istotne jest również to, że art. 47 ustawy zasadniczej przyznaje deputowanym dodatkowe uprawnienie w postaci możliwości odmowy zeznań co do osób, które im jako deputowanym lub którym oni w tym charakterze wyjawili pewne fakty, jak również co do samych tych faktów. Prawo to obejmuje również zakaz zajęcia dokumentów deputowanych.

Na zakończenie godzi się wspomnieć, że członkowie Bundesratu, z racji charakteru izby, nie są chronieni immunitetem parlamentarnym.

Portugalia

Również portugalska regulacja instytucji immunitetu parlamentarzystów jest stosunkowo obszerna. Po pierwsze przysługuje im trwały immunitet materialny, który wyłącza odpowiedzialność cywilną, karną oraz dyscyplinarną za sposób głosowania ani za poglądy wyrażone podczas sprawowania swoich funkcji. Nie ma wątpliwości, że pojęcie „sprawowanie funkcji” ma charakter szeroki i nie dotyczy wyłącznie wypowiedzi na forum parlamentu lub jego organów.

Ustanowiony w art. 157 ust. 2 konstytucji immunitet formalny jest niezwykle szeroki. Deputowani nie mogą bowiem być przesłuchiwani jako świadkowie ani jako podejrzani bez zezwolenia Zgromadzenia Republiki, przy czym decyzja o wyrażeniu zgody w tym drugim przypadku jest obowiązkowa, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zostało popełnione umyślne przestępstwo, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica przewyższa trzy lata. Widać więc wyraźnie, że obejmuje on nie tylko sprawy samego deputowanego, a również wszelkie inne sprawy, w których mógłby on występować jako świadek. Oczywiście

ratio legis tego przepisu wiąże się z chęcią uwolnienia parlamentarzysty od ewentualnego nękania parlamentarzysty wezwaniami na przesłuchania, które mogą utrudniać wykonywanie jego obowiązków.

W przypadku wszczęcia postępowania karnego przeciwko deputowanemu i po jego ostatecznym oskarżeniu konieczna jest dodatkowa zgoda Zgromadzenia Republiki na zawieszenie sprawowania jego mandatu, co pozwala na dalszy bieg postępowania. Zgoda taka musi zostać wyrażona, jeśli zostało popełnione umyślne przestępstwo, zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica przewyższa trzy lata.

Parlamentarzystom przysługuje też klasyczna nietykalność. Zgodnie z art. 157 ust. 3 żaden deputowany nie może być zatrzymany ani aresztowany bez zezwolenia Zgromadzenia Republiki, z wyjątkiem przypadku popełnienia przestępstwa umyślnego, zagrożonego karą pozbawienia wolności określoną w ustępie poprzednim oraz w przypadku zatrzymania na gorącym uczynku.

Słowacja

Można jednoznacznie powiedzieć, że immunitet parlamentarzysty słowackiego wygląda prawie identycznie jak immunitet członka czeskiego parlamentu. Reguluje to art. 78 konstytucji. Zgodnie z jego ust. 1 „za głosowanie w Radzie Narodowej Republiki Słowackiej albo w jej komisjach poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności i to także po wygaśnięciu mandatu. Za wypowiedzi składane w związku z wykonywaniem funkcji posła w Radzie Narodowej Republiki Słowackiej albo w jej organach poseł podlega tylko władzy dyscyplinarnej Rady Narodowej”. Wyłączona jest więc możliwość wszelkiej odpowiedzialności parlamentarzysty za tego typu działania, z wyjątkiem oczywiście odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Podobnie jak w Czechach immunitet formalny co do zasady ma charakter nietrwwały, jednakże w przypadku gdy Rada Narodowa nie wyrazi zgody na pociągnięcie parlamentarzysty do odpowiedzialności karnej czy dyscyplinarnej lub też jego aresztowanie, ściganie za taki czyn staje się wyłączone na zawsze. W ewidentny sposób narusza to istotę immunitetu formalnego, jaką miała być ochrona swobody wykonywania mandatu, a nie możliwość wyłączenia odpowiedzialności karnej za czyny nie związane z wykonywaniem mandatu.

Nietykalność poselska jest ograniczona, gdyż dopuszczalne jest zatrzymanie parlamentarzysty schwytanego na gorącym uczynku czynu karalnego, a więc nie tylko przestępstwa, ale i wykroczenia. W takiej sytuacji właściwy organ zobowiązany jest zawiadomić niezwłocznie przewodniczącego Rady Narodowej. Ocena zasadności zatrzymania należy w tym wypadku do komisji mandatowej i immunitetowej Rady Narodowej, która może nie wyrazić zgody na zatrzymanie posła, co oznacza, że musi on być natychmiast zwolniony.

Trzeba dodać, że, jak stanowi art. 79 konstytucji, poseł może odmówić składania zeznań w sprawach, o których dowiedział się podczas wykonywania swojej funkcji, w tym również wtedy, gdy jego mandat wygasł. Tajemnica ta ma więc trwały charakter.

Słowenia

Kształt immunitetu materialnego parlamentarzysty słoweńskiego w zasadzie nie odbiega od kanonu europejskiego. Jak stanowi art. 83 ust. 1 konstytucji, „poseł do Zgromadzenia Państwowego nie ponosi odpowiedzialności karnej za poglądy wypowiedane i glosy oddane na posiedzeniach Zgromadzenia Państwowego i jego organów roboczych”. Widoczna jest wszakże, jedna istotna różnica w stosunku do wspomnianego kanonu. W Słowenii bowiem indemnitet wyłącza jedynie odpowiedzialność karną, co oznacza, że może on za tego typu działania ponosić odpowiedzialność innego rodzaju, w tym cywilną, dyscyplinarną czy zawodową. Można nawet wskazać, że w istotny sposób osłabia to pozycję parlamentarzysty. Ponadto zakres immunitetu został ograniczony do działań w parlamencie, a nie wszelkich działań związanych z działalnością parlamentarzysty.

Posłowi przysługuje też immunitet formalny i nietykalność, ustanowione w art. 83 ust. 2. Zgodnie z nim nie może on „być aresztowany, a jeśli powoła się na immunitet, nie można podjąć przeciw niemu postępowania karnego, z wyjątkiem przypadku, gdy wyrazi na to zgodę Zgromadzenie Państwowe”. Ograniczenie nietykalności następuje jednak, jeśli parlamentarzysta zostanie złapany na gorącym uczynku, o ile przestępstwo to jest zagrożone karą powyżej pięciu lat pozbawienia wolności.

Z wnioskiem o pociągnięcie posła do odpowiedzialności lub jego aresztowanie kompetentny organ występuje do przewodniczącego Zgromadzenia Państwowego, zaś ten przekazuje go do komisji mandatowej i immunitetowej, która w ciągu 30 dni przygotowuje stanowisko w tej sprawie. Może ona również wnioskować, podobnie jak grupa parlamentarna, o utajnienie części posiedzenia izby, na którym rozpatrywany będzie powyższy wniosek. Ostateczna decyzja podejmowana jest przez Zgromadzenie, bez możliwości debaty w tej sprawie oraz wyjaśnień zainteresowanego posła. Również nie może ono prowadzić postępowania dowodowego.

Istotne jest też rozwiązanie, które daje komisji mandatowej i immunitetowej możliwość podjęcia decyzji wyrażającej zgodę na prowadzenie postępowania bądź aresztowanie posła albo też odmawiającej takiej zgody, w przypadku, gdy wniosek taki wpłynął poza okresem sesji. Decyzja komisji musi być jednak podtrzymana bądź odrzucona przez całą izbę, już po rozpoczęciu sesji.

Specyficznie natomiast ukształtowano kompetencje Zgromadzenia Państwowego związane z immunitetem formalnym i nietykalnością. Może ono bowiem objąć immunitetem posła, który na immunitet samodzielnie się nie powoływał, lub który został schwytany na popełnieniu przestępstwa zagrożonego karą powyżej pięciu lat pozbawienia wolności. Analogicznie uregulowany został immunitet członków izby wyższej – Rady Państwa.

Szwecja

Parlamentarzysta szwedzki posiada immunitet, choć w mocno ograniczonym kształcie. Zgodnie z § 8 aktu o formie rządu „zabrania się wszczęcia postępowania sądowego wobec deputowanego, również byłego, pozbawienia go wolności, utrudniania podróży

po terenie Królestwa z powodu jego wypowiedzi lub czynów związanych z pełnieniem obowiązków”. Podobnie jak w Danii immunitet materialny deputowanego nie ma charakteru bezwzględnego, gdyż może on być pociągnięty do odpowiedzialności za powyższe wypowiedzi lub czyny, o ile zgoda taka wyrażona zostanie przez Riksdag większością 5/7 głosujących.

Na gruncie prawa karnego deputowany traktowany jest na równi z innymi obywatelami, o ile przyznał się do popełnienia przestępstwa, został zatrzymany na gorącym uczynku lub gdy popełniony czyn zagrożony jest karą pozbawienia wolności nie niższą niż dwa lata. W przeciwnym wypadku chroni go zarówno immunitet materialny, jak i nietykalność.

Procedura wyrażenia zgody na pociągnięcie parlamentarzysty do odpowiedzialności lub ograniczenia jego wolności rozpoczyna się od pisemnego wniosku oskarżyciela publicznego lub prywatnego, złożonego przewodniczącemu Riksdagu. Ten ostatni bada wniosek i, jeśli brakuje udowodnienia podstaw do podjęcia lub domagania się podjęcia sprawy lub też wniosek jest niekompletny, zwraca go wnioskodawcy. W przeciwnym wypadku przesyła go do Komisji Konstytucyjnej, która, po zapoznaniu się ze sprawą przedstawia sprawozdanie popierające lub oddalające wniosek. Ostateczna decyzja w powyższej sprawie podejmowana jest przez Riksdag po wysłuchaniu tego sprawozdania.

Węgry

Węgierska regulacja instytucji immunitetu jest ze wszechmiar nietypowa. Konstytucja w § 20 ust. 3 stanowi, że „deputowanemu do Zgromadzenia Krajowego przysługuje prawo immunitetu zgodnie z postanowieniami ustawy o statusie prawnym deputowanego”. Można więc stwierdzić, że konstytucja wskazuje tylko na instytucję immunitetu w żadnym razie jednak nie wskazuje na jego zakres oraz na instytucje, które mają wchodzić w skład tego immunitetu.

Właśnie we wspomnianej ustawie skonstruowano węgierski model immunitetu. Parlamentarzysta nabywa go już w dniu wyborów Immunitet materialny obejmuje zarówno głosowania, jak i inne działania parlamentarzysty związane z wykonywaniem mandatu, wyłączając w stosunku do nich możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności przed sądem. Ma on oczywiście charakter trwały. Został on jednak ograniczony, gdyż wyłączone spod jego zakresu zostały sprawy związane z ujawnieniem tajemnicy państwowej, oszczerstwem i zniesławieniem, jak również przypadków, które mogą powodować odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego. Można więc stwierdzić, że na tle UE immunitet ten ma zdecydowanie najwęższy charakter.

Parlamentarzysta węgierski nie może również zostać aresztowany bez zgody Zgromadzenia Krajowego, z wyjątkiem sytuacji ujęcia go na gorącym uczynku. Podobnie zgoda taka wymagana jest dla możliwości prowadzenia postępowania karnego przeciwko deputowanemu. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na aresztowanie deputowanego lub na prowadzenie postępowania przeciwko niemu składany jest przez Prokuratora Generalnego, a po wniesieniu oskarżenia do sądu lub w sprawie cywilnej przez właściwy sąd.

Także po aresztowaniu posła na gorącym uczynku wniosek o zgodę na dalsze pozbawienie wolności parlamentarzysty składany jest w analogiczny sposób.

Przewodniczący parlamentu przekazuje taki wniosek do Komisji Immunitetowej, Niepołączalności i Weryfikacji mandatów, która w ciągu 30 dni przedstawia swoje sprawozdanie w tej sprawie. Ostateczna decyzja o wyrażeniu zgody na aresztowanie lub prowadzenie postępowania przeciwko deputowanemu podejmowana jest przez parlament, po wysłuchaniu sprawozdania komisji, większością 2/3 głosów. Odbywa się to bez parlamentarnej debaty, a głos przed głosowaniem zabrać może jedynie deputowany, którego sprawa dotyczy.

Immunitet ma charakter trwały i parlamentarzysta nie może się zrzec immunitetu *in genere*, jak również nie może zgodzić się na prowadzenie postępowania przeciwko niemu w konkretnej sprawie. Co więcej, został on zobligowany do poinformowania przewodniczącego Zgromadzenia o każdej próbie naruszenia jego immunitetu.

Wielka Brytania

Na brytyjską konstrukcję immunitetu składają się dwie wolności: wolność słowa i wolność od aresztowania. Ta pierwsza wolność wydaje się być niczym innym jak immunitetem materialnym. Oznacza bowiem, że parlamentarzysta nie podlega jakiegokolwiek odpowiedzialności karnej za treść swoich wystąpień w parlamencie. Wylacza to więc przestępność zniesławienia innej osoby w toku debat w parlamencie i jego organach.

Zdecydowanie bardziej ograniczony charakter ma wolność od aresztowania, łącząca w sobie cechy immunitetu formalnego oraz nietykalności parlamentarnej. Dziś jednak ma ona bardzo kadłubowy kształt, gdyż począwszy od lat 80-tych XX wieku praktyka poszła w kierunku uznawania tego przywileju prawie wyłącznie na gruncie prawa cywilnego. Nie chroni on natomiast deputowanego przed odpowiedzialnością karną. Organ zatrzymujący deputowanego lub sąd, który go skazuje ma jednak obowiązek zawiadomienia speakera Izby Gmin o takim fakcie (W. Kręcisz, *Status prawny posła do Izby Gmin w Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2000, s. 119-120). Podobnie zresztą wolność od aresztowania nie jest skuteczna w stosunku do ograniczenia wolności wynikającej z ustawy o zdrowiu psychicznym. (*Ibidem*, s. 123). Można więc mówić jedynie o namiastce immunitetu formalnego oraz nietykalności, choć teza o zupełnym braku powyższych uprawnień nie wydaje się uzasadniona.

Włochy

Włoskie regulacje immunitetu wydają się być stosunkowo obszerne. Parlamentarzysta posiada tu immunitet w pełnym zakresie, tj. indemnitet, immunitet formalny i nietykalność. Zgodnie z art. 68 ust. 1 konstytucji „członkowie parlamentu nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za wyrażane opinie i sposoby głosowania podczas wykonywania swoich funkcji. Wyraźnie więc nie został immunitet ten ograniczony do działań w parlamencie,

a wręcz przeciwnie dotyczy wszelkich działań członka parlamentu podejmowanych w związku z piastowaniem swojego mandatu, w tym również opinii wyrażanych publicznie.

Bardzo szeroki zakres ma również nietykalność parlamentarne i immunitet formalny. Przepis art. 68 ust. 2 stanowi bowiem, że „żaden członek parlamentu nie może być poddany postępowaniu karnemu ani rewizji osobistej lub rewizji mieszkania, nie może być aresztowany lub w inny sposób pozbawiony wolności osobistej bez zgody izby do której należy”. Zgody parlamentu nie wymaga jednak ujęcie parlamentarzysty na gorącym uczynku przestępstwa, dla którego przewidziane jest obowiązkowe aresztowanie, jak również wykonanie prawomocnego wyroku skazującego. Również konieczna jest zgoda właściwej izby dla zastosowania jakiejkolwiek formy podsłuchu wobec parlamentarzysty oraz kontroli lub zajęcia jego korespondencji.

Skomplikowana jest procedura wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności lub jego aresztowanie. W Izbie Deputowanych sprawa trafia do giunty do spraw odpowiedzialności, która w ciągu 30 dni przedstawia sprawozdanie, w którym zgadza się na wniosek prokuratury lub też odmawia udzielenia takiej zgody. Sprawozdanie to trafia pod obrady izby, która przyjmuje je bez głosowania, chyba, że zostanie zgłoszony, przez co najmniej 20 deputowanych, wniosek przeciwny. W tej sytuacji decyzja podejmowana jest bezwzględną większością głosów. Analogicznie wygląda procedura w Senacie, z tym wyjątkiem, że właściwa jest giunta ds. wyborów i immunitetów.

Unia Europejska

Deputowany do parlamentu Europejskiego posiada immunitet oryginalnej konstrukcji. Nie dotyczy to jednak klasycznie ukształtowanego immunitetu materialnego. Zgodnie z art. 9 protokołu o przywilejach i immunitetach we wspólnotach europejskich deputowany nie może być pociągnięty do odpowiedzialności czy zatrzymany za wyrażone opinie i głosowania związane z wykonywaniem jego funkcji. Oznacza to, że immunitet ten ma charakter bezwzględny i trwały.

Inaczej wygląda kształt immunitetu formalnego i nietykalności. Podczas sesji Parlamentu, na terytorium kraju, który reprezentuje, chroni go immunitet tożsamy z immunitetem członka parlamentu krajowego, natomiast na terytorium innych państw nie może on być zatrzymany ani nie może być prowadzone żadne postępowanie w stosunku do niego. Dodatkowo nie może on być zatrzymany podczas podróży do miejsca obrad Parlamentu Europejskiego, jak i podróży powrotnej. Immunitet ten nie chroni jednak parlamentarzysty w przypadku ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jak i w sytuacji, gdy parlament zgodzi się na wyłączenie ochrony immunitetowej w konkretnej sprawie.

Przygotowano na podstawie:

1. Constitution Of Ireland, <http://www.taoiseach.gov.ie/upload/publications/297.htm>

2. Constitution Of The Greek Cypriot State,
[http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/5079FC73EFDC69F8C2256E6F003FCD39/\\$file/CONSTITUTION%20OF%20THE%20GREEK%20CYPRIOT%20STATE.pdf?OpenElement](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/0/5079FC73EFDC69F8C2256E6F003FCD39/$file/CONSTITUTION%20OF%20THE%20GREEK%20CYPRIOT%20STATE.pdf?OpenElement)
3. Konstytucja Belgii, Warszawa 1996
4. Konstytucja Danii, Warszawa 2002
5. Konstytucja Estonii, Warszawa 2000
6. Konstytucja Finlandii z 1999 roku, Warszawa 2003
7. Konstytucja Grecji, Warszawa 1992
8. Konstytucja Hiszpanii, Warszawa 1993
9. Konstytucja Holandii, Warszawa 2003
10. Konstytucja Litwy, Warszawa 2000
11. Konstytucja Łotwy, Warszawa 2001
12. Konstytucja Portugalii, Warszawa 2000
13. Konstytucja V Republiki Francuskiej, Warszawa 1997
14. Konstytucja Republiki Czeskiej, Warszawa 1994
15. Konstytucja Republiki Słowackiej, Warszawa 1993
16. Konstytucja Republiki Słowenii, Warszawa 1994
17. Konstytucja Republiki Węgierskiej, Warszawa 1996
18. Konstytucja Republiki Włoskiej, Warszawa 2004
19. Konstytucja Szwecji, Warszawa 1991
20. Konstytucje Finlandii, Włoch, NRF, Francji, Ossolineum 1971
21. Luxemburg – Constitution, <http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/lu000000.html>
22. Malta – Constitution, <http://www.oefre.unibe.ch/law/icl/mt000000.html>
23. Związkowa ustawa zasadnicza Republiki Austrii, Częstochowa 2002
24. Rūgikogu Rules of Procedure Act, <http://www.legaltext.ee/text/en/X70029K2.htm>
25. Saeima Rules Of Procedure, http://www.saeima.lv/Likumdosana_eng/likumdosana_kart_rullis.html
26. Seimas Of The Republic Of Lithuania Statute, <http://www3.lrs.lt/c-bin/eng/preps2?Condition1=259310>
27. Reglamento del Senado, <http://www.senado.es/reglamen/index.html>
28. Reglamento del Congreso, <http://www.congreso.es/funciones/reglamento/indice.htm>
29. Poslovník državnega zbora, <http://www.dz-rs.si/index.php?id=99&docid=10&showdoc=1>
30. Act LV of 1990 On the Legal Status of Members of Parliament,
http://www.parliament.hu/angol/act_lv_of1990.htm
31. Regulamin Izby Deputowanych Republiki Włoskiej, “Przegląd Sejmowy” nr 2/1996
32. Regulamin Senatu Republiki Włoskiej, „Przegląd Sejmowy” nr 1/1997
33. The Riksdag Act, http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_6429.aspx
34. The Rules Of Procedures Of The House Of Representatives,
http://www.parliament.cy/parliamenteng/002_07.htm
35. Standing Orders Of The House Of Representatives,
http://parliament.gov.mt/information/sta_ord_eng.htm
36. House Of Representatives (Privileges And Powers) Ordinance,
<http://parliament.gov.mt/information/data/Privileges%20and%20Powers.html>

37. Committees Of The Houses Of The Oireachtas (Privilege And Procedure) Act, 1976,
http://www.irishstatutebook.ie/1976_10.html
38. Protocol on the privileges and immunities of the European Communities of 8 April 1965,
<http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/selected/livre501.html>
39. W. Kręcisz, *Status prawny posła do Izby Gmin w Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2000
40. *Parlament Republiki Federalnej Niemiec*, pod red. J. Isensee, P. Kirchhof, Warszawa 1995